

«اتفاق»

از کلماتی است که در گفتگوهای روزمره همه اقوام و ملل کاربرد دارد.

مردم برخی امور را «اتفاقی» و «تصادفی» می‌شمارند و برخی دیگر را نه. برخی از فیلسوفان نیز گاهی از واژه ی «اتفاق» استفاده کرده اند؛ مثلاً دموکریتوس، فیلسوف یونان باستان، معتقد بود که ماده اولیه تشکیل دهنده جهان، اتم‌ها و ذرات ریز تجزیه‌ناپذیر و غیر قابل تقسیمی هستند که در فضای غیر متناهی، پراکنده بوده و به شکلی سرگردان حرکت می‌کرده اند. برخورد اتفاقی این ذرات سرگردان سبب پیدایش عناصر و اشیاء فعلی در جهان شده است.

شکل دیگر اتفاق در گفته‌های دانشمندان:

شکل دیگری از اتفاق که در دوره‌های اخیر مطرح شده، در گفته‌های برخی دانشمندان زیست‌شناس، از جمله «داروین»، آمده است؛ آنان می‌گویند: از ابتدای پیدایش موجود زنده بر روی زمین، 3/5 میلیارد سال می‌گذرد. طی این سال‌ها جانداران بی‌شماری پدید آمده اند اما بیشتر آنها، به علت ناسازگاری اندام‌ها و اعضای بدنشان با محیط زندگی، از بین رفته اند. فقط آن دسته از جانداران که تغییرات اندامی شان «اتفاقاً» سازگار با محیط بوده است؛ به حیات خود ادامه داده و رشد کرده اند و اگر در این میان تکاملی رخ داده، اتفاقی بوده است.

نظر دانشمندان کنونی در رابطه با پدید آمدن جهان:

امروزه، برخی از دانشمندان می‌گویند که جهان کنونی ما، یعنی این میلیاردها کهکشان، با یک انفجار بزرگ - بیگ بنگ - آغاز شده و به تدریج گسترش یافته است. بیان آنان درباره این انفجار به گونه ای است که مفهوم «اتفاق» را به خاطر می‌آورد.

اتفاق و انفجار:

از این رو، جای این پرسش هست که آیا چیزی بوده که به طور اتفاقی منفجر شده است یا شرایطش به گونه ای بوده که پذیرای چنین انفجاری شود؟

کاربرد اصطلاح شانس:

اصطلاح دیگری که برخی از مردم آن را به کار می برند، اصطلاح «شانس» است. برخی شانس را عامل موفقیت یا عدم موفقیت میدانند و معتقدند که شانس برخی از افراد بیشتر و شانس بعضی دیگر کمتر است.

اقدامات مهم و مؤثر فلسفه در باب اتفاق:

❖ از اقدامات مهم و مؤثر فلسفه در باب اتفاق دقت در مفاهیم عامیانه و نقد و تصحیح یا تعمیق آنها بوده است.

نظر و عملکرد ابن سینا در این باب نشان دهنده ی آن است که وی این دقت را دارد و آنرا از وظایف مهم فیلسوفان می شمارد.

واکنش ابن سینا در باب اتفاق:

وی در مهمترین کتاب فلسفی خود، یعنی «الهیات شفا»، هم درباره «اتفاق» و هم درباره «شانس» سخن گفته و تلاش کرده است نظر مردم را در مورد این مفاهیم تصحیح نماید.

اهمیت پرداختن به مفهوم «اتفاق» و «شانس»:

از همین رو، لازم است که ما نیز در ادامه بحث علیت نظری به این مفاهیم بپردازیم و جنبه ی آنها را روشن کنیم؛ به خصوص که امروزه مفهوم اتفاق نه تنها نزد عامه مردم بلکه در علوم نیز کاربرد پیدا کرده است.

پیامدهای پذیرش اصل علیت:

پذیرش اصل «علیت»، زمینه ساز نگاهی ویژه به جهان و اشیاء پیرامونی است. با قبول این حقیقت که هر حادثه علتی دارد، به ارتباط اجزای جهان با یکدیگر و پیوستگی شان پی می بریم و با مواجهه با هر پدیده ای در پی کشف منشأ و عامل پیدایش آن بر می آییم.

نتایج اصل «وجوب بخشه علت به معلول»:

جهان، تابع رابطه ای ضروری و حتمی است؛ به گونه ای که اگر علت با تمام حقیقت خود تحقق یافت، یقین پیدا می کنیم که تحقق معلول نیز ضروری و حتمی می شود و وجوب وجود پیدا می کند.

مثال برای وجوب علی: باغبان بر همین اساس بذر میکارد و راننده با همین مبنا خودرویش را روشن و به جلو هدایت می کند.

1) نظم خاصی در جهان برقرار می کند.

پیامد اصل سنخیت میان علت و معلول:

2) این اصل به ما می فهماند که هر چیزی نمیتواند منشأ هر چیزی شود و هر چیزی از هر چیزی پدید نمی آید. علت‌های خاص معلول‌های خاص دارند و هر معلولی نیز از علت خاص خود سرچشمه می گیرد.